

05

A

1551

דרכו של משיח
‡ ‡

f.
De

vid. ד. 34.

SEMINE MESSIÆ,

ex Jef. LIII. com. 10.

יהא זרע

CONTRA JUDÆOS

EX JUDÆIS

DISPUTATIO PRIMA,

Quam

Inclytæ Facultatis Philosophicæ indultu

PRÆSIDE

Plurimum Venerando Collegii sui & Academia Seniore

VIRO Excellentissimo, Nobilissimo, Amplissimo,

DN. ANDREA SENNERTO,

LINGVAR. ORIENT. PROF. PUBL. ORDINARIO,

Dn. Hospite atq; Patrono suo atatem devenerando,

Publicæ submittit ventilationi ad d. Febr.

Anno cIo Ioc XXCVI.

RESPONDENS

M. GERHARDUS Mejer / Hamburg.

In Auditorio Majori.

WITTENBERGÆ,

Typis MATTHÆI HENCKELII, Academ. Typogr.

1551 A 50

בעזרת המלמד לאדם דעת:

nostram dum inscribimus disputationem, neque construendo in lingua sanctae peccamus indolem, neque de Davidis (a) dicam an mulieris (b) semine, ex quo Messiam nasciturum Judaei, Christiani (c) verius & conceptum & natum asseverant, ullo jure videbimur acturi. Illud non dispar construendi ratio Rabbini usitatissima (d) declarat evidētissimè: Hoc vel sola vox משיח non omni absque ratione titulo inserta luculenter demonstrat. Quid? quòd spe prorsus indubitata nobis pollicemur, sectiones, quas subjungimus, quatuor satis superque nostram esse causam, mente plenius exposita, apud. B. L. peroraturas.

(a) R. Jac. Abendana Spic. in מכלל יופי in Mich. V. 1. f. 153. col. 2. m. המלך המשיח מורע דוד שהיה מבית לחם & היה דוד מבית לחם וממנו יצא מלך המשיח & p. p. Hinc plus millies Messiam & filii Davidis & ipso Davidis nomine Judaei nuncupant. Targ. Hos. 3. 5. משיחא בר דוד. Ab Esra in Gen. 49. 18. Buxt. Bibl. f. 54 p. 1. l. 33. Abarb. Jes. XI. 1. f. 27. col. 1. l. 4. 42. R. D. Kimchi in Ez. 37. 25. f. 624. p. 1. l. 1. Sanbedrin. f. 89. p. 1. ubi septies דוד.

(b) R. Simeon ben Jochai (cit. Exc. Dn. Dassovio Disp. in Jer. 23. S. XI.) dixisse fertur misericordiam Dei (ita vocatur Messias in Sanbedr. cap. Chelek) corpus assumpturam in utero mulieris. Conf. Targ. Hieros. quod Semen mulieris Gen. 3. 15. non obscure ad Christum accommodat.

(c) Εκ τῆς σπέρματος Δαβιδ Job. VII. 42. Act. XIII. 23. Rom. I. 3. II. Tim. II. 8. γενόμενον ἐκ γυναικὸς Gal. IV. 4. & c.

(d) Cujusmodi exempla nec in Buxtorfii Lexico Chald. Rabb. Talmudico p. 2402. nec in Edm. Castelli Heptag. pag. 3752. m. nec in Val. Schindleri Pentag. p. 1777. ed. Hanov. A. 1612. nec in Job. Försteri Dictionar. p. 308. ed. Basl. A. 1557. ulla dari, est quidem quod

mireris. Na verò majore nixu quam effectu nostram inde constru-
ctionem impugnaveris. Lexica esse imperfecta nemo negare potest,
& experientia nimium convincit. Franz. de Int. Scrip. p. 61. ed. Wi-
reb. A. 1634. Exempla, quæ observare licuit, promimus. ארוניהם
חכמיהם של ישראל Kimch, Radic. p. 6. l. 30. הנביאים
Abarbanel in Jon. f. 257. col. 1. l. 17. a. f. ייסוריהן של ישראל
Raschi in Jes. LIII. 4. פיה של נקבה Id in Jon. II. 1. Buxt.
B. fol. 666. p. 1. l. 20. מקום של בנוו Ib. fol. 206. col. 1. l. 10.
רחבה של ארץ Ib. f. 7. col. 4. l. 24. a. f. שליוחותו של מקום
Michl. Jophi Ps. 80. 12. הקבה של שמו Id. in Psal. 90. 2.
צדיקו של עולם Ib. & Ps. 91. 9. מקומו של עולם
Raschi Ps. XI. 7. תפלתם של אותם Raschi Ps. 55. 20. בידו
Abarb. in Proph. fol. 80. col. 3. l. 20. a. f. זעמו של ישראל
Id. f. 257. c. 1. l. ult. דויד של דויד Id. f. 27. c. 1. l. 28. a.
f. ר. בנו של רבי Id. f. 80. col. 2. l. 28. דורו של ישראל
D. Kimchi in Jer. 33. 26. ענשו של אדם Disput. R. Nachmanidis
cum Fratre Paulo p. 36. l. 18. חטאו של אדם. Ib. p. 38. l. 3. דוחו
Ib. l. 3. & 14. & Baal משוח של אדם Ib. p. 56. l. 8. של אדם
R. Is. שלומה של מלכות Hatturim. Bibl. Buxt. f. 2. p. 2. l. 27.
אחיו של ben Abrab. in Chissuk Emuna ed. Wagenf. p. 223. l. 12.
דבנו של Ib. p. 209. l. 5. זרעו של יתרו Ib. p. 281. l. 11. משוח
in Jalkut. & Pesikta Rabbeta sapius. Vid. tract. Incompar.
L. Edzardi Dn. Præceptoris mei per sexennium & quod excurrit
meritissimi in Jer. 23. v. 5. 6. p. 1. col. 1. l. 18. 24. 26. 30. 38. 39. col.
2. l. 4. 10. pag. 2. col. 1. l. 3. 12. col. 2. l. 11. & c. דורו של משוח
l. c. p. 2. col. 2. l. 2. 3. אורו של מלך המשוח
Ib. p. 3. col. 1. l. 2. 3. 5. col. 2. l. 3. & c.

SECTIO I.

Vocum יראו זרע etymon enucleans.

I. Ευράνωσ pariter ac perspicuè rem proposituris omnem, ab ipsâ vocum notatione ducenda videntur primordia. Quam quidem operam qui supervacuan inaneque eâ ducit gratiâ,

tiâ, quod non possit non vel primum Geneseos caput perlegenti
 vox innotuisse utraqve, *agrum se* nobis atque facilem, spero, *pre-*
bebit, sequentia quando reputare secum non fuerit dedignatus.
 Brevioribus tamen, fateor, in re non ignotâ versantibus esse li-
 cuisset, *superfedere* verò prorsus *hac Sectione* pede magis inoffen-
 so progressuris *vix & ne vix quidem fuit integrum*. Id quod res
 ipsa quoniam *docebit*, verbis non defatigabo B. Lectorem, illud,
 quod rei cardo est, aggressurus.

II. *יראה* futuri esse temporis nullus dubitabit, qui in lite-
 rarum *אתיך* tertiam *tertiaque* adeò personæ notam oculos vel levi-
 ter defixerit. *Futuri* autem significationem utrum simul retineat,
 nec ne, alia longè quæstio est. Nec est, quod ambigendi, quæ in
 promptu est, rationem exigas. Etenim *futurum nunc presentis,*
nunc præteriti sustinere vices assolet. Unde plus vice simplici
 has apud Rabbinos reperire licet notas. *עתיד לשון הווה* (a)
עתידי במקום עבר וכמוהו רבים. (b) Accedit etiam illud, quod
 & *precedant & sequantur* vocem *יראה* præterita numero non
 exigua, adeò ut incertum videatur, præteritane per futura, an hæc
 per illa sint explicanda.

(a) *Michl. Jopbi Ps. LX. 12. Raschi Bibl. Buxt. f. 73. p. 1. l. ult.*

(b) *R. D. Kimchi in Jes. XLI. 2. 3. B. B. f. 484 p. 2. l. 9. 10.*
a. f. & f. 195. p. 2. l. 3. af. Michl. Jopbi in Ps. 78. 15. f. m. 179. c. 1.
l. 13. af. Psal. 80. 8. f. 180. c. 1. l. 5. Ps. 103. 7. CIV. 7. CVI. 12. 17.
Jes. XLI. 2. 3.

III. Utrumque apud Prophetas est familiarissimum. Illud
 R. D. Kimchii, hoc D. Glasii edisserere verbis, quam meis, malo.
 Prodeat Kimchi: *עתידי לשון נבואה לדבר עיל העתיד*:
 (c) *כאילו עשוי* Verbum ferè verbo reddit *Ambros. de fide*
l. 1. c. 7. Hæc consuetudo est prophetia, ut quæ futura sunt vel
quasi presentia vel facta esse dicantur. & alibi *אמר* (d) *נחם*
נחם וישם עבר במקום עתיד כמנהגו בנבואות ברוב

A 3

Quini-

(c) *in Jes. 42. 16. B. B. f. 487. p. 1. l. 1.*

(d) *in Jes. 51. 3. B. B. f. 495. b. l. 2. a. f. in Jes. 49. 17. f. 494.*
b. l. 52. conf. Michlal. J. in Ps. XXI. 2 XXXI. 6. XXXIV. 6. XLI. 13.
XLVI. 7. L. 1. 6. LI. 9. LV. 18. LVII. 7. LXI. 6. CXX. 1 Obad. v. 2.

mo futurum in præteriti significationem jam *conversum pristino*
 quandoque *gaudet valore* (e) Cujus rei rationem hanc quæ-
 rendo apud R. Sal. ben Melech investigare datum est. **כי מה** (f)
שמר הארץ יתברך שיהיה הוא קיים כאילו היה
 & **כי הנבואה אף על פי שהיא עתידה הרי היא** (g)
כאילו נתקיימה Audiatur Glashius, (h) qui, postquam Au-
 gustino Hebraismi hujus, *futurum* puta *pro præterito* poni, ex-
 probraisset ignorantiam, ejusmodi tandem subjicit ex Jesaia exem-
 plum, ubi ob unicum præteritum **העיר** septem futura præterito-
 rum induunt naturam. Quæ sane, utra proferenda sit explicandi
 ratio, scrupulum atque dubitationem injicere possent.

(e) *Michl. Jopbi in Ps. LXIV. 8. XCIV. 23.*

(f) *Id. Mich. VII. 8. f. m. 154. col. 1. l. 27. 28.*

(g) *Id. Hab. III. 13. f. m. 157. col. 1. l. 8.*

(h) *Gram. S. l. 3. tr. 3. can. 49. p. 384. 385. ed. 2da Jen. 1648.*

IV. Ipse Don Isaac Abarbanel, seu, quod aliis arridet, Abra-
 baniel, vel Abarbenel, *vir*, si Simeonis de Muis (i) iudicio stan-
 dum, *utique doctus sagax & acutus, nec non inter alios Hebraos*
audiendus, & si Joh. Buxtorfio (k) credas, *Judaorum recen-*
tiorum doctissimus & argutissimus, vix sibi de voce, quam dicimus,
 videtur constare. Modò contra Christianos disputans mirum
 quantum futuri urget significationem, arbitratus, *Messia* quippe
 quem nos Deum esse non negemus, *nulla tribui ratione notionem*
Videndi in futuro posse: Deo enim omniscio, quod concedimus (m)
 nihil non est præsens, & illud quod est, quod fuit, quod futurum
 est uno æterno & immutabili intelligendi actu intuetur. Modo
 autem ad v. II. vocem **יָדָה** ubi ventum est, quasi vertiginis spi-
 ritu actus suum ut tueatur figmentum, præteriti Proteus ille ad-
 mittit notionem. Ne labem immerenti adspargere, & di-
 gnum

(i) *Variorum Sacrorum p. 180.* (k) *Disp. de spons. & di-*
vort. p. 128. in Conf. de prompt. stud. Hebr. p. 165. conf. L' Emp. in
Middoth p. 174. qui ex Abarbancle plura quam ex omnibus Hebræo-
rum doctoribus addisci posse asserit (l) *In Jes. 53. f. 78. col. 4. l.*
36. (m) *Gerh. Exeg. Loc. II. Sect. 13. n. 243. p. m. 314. ed. Franc.*
& Hamb. A. 1657.

gnum qui reprehendatur non invenisse sed finxisse videar, verba ipsa adscribere non pigrabor. (n) ופירוש יראה ושבע יצדיק אצלו אינו לעתיד אבל הוא ספור מה שהיה בגלות היה רואה היה שבע היה מצדיק יגיד הנביא ושלש זכורות גדולות היו לישראל Quod posterius interpretandi genus nobis arridere nequit.

(n) l. c. f. 80. col. 3. l. 7. a. f.

V. Priori adhaeremus, nihil pensi habentes elumbe, quod huic originem debet, argumentum. Quippe quod jam ante hos fere 60 annos Celeb. Const. L'Empereur ab Oppyck (o) nervosè juxta atque accuratè, productis scripturæ locis Ex. 3. 7. 2. Par. 24. 22. convulsit. Et contra Abarbanelem quoniam disputandum est, non incommodè eadem verba quæ de plerisque prophetis minoribus profert (p) שרוב הנביאים האלה נבאו על העתידה i. e. plerosque eorum de futura redemptione vaticinatos esse, nostro textui accommodamus.

(o) In Refut. Comm. Abraban. p. 43. ed. Lugd. Bat. A. 1634.

(p) Pref. in Propb. min. f. 224. col. 2. l. 8.

VI. Qua quidem in re nec gravatè nec repugnanter ductum sequimur R. Salomonis vulgò Jarchi, qui in Talmudistarum i. e. vetustissimorum dictis atque scriptis versatissimus multorum instar merito habetur. (q) Is autem disertis docet verbis, inde à Cap. XL. Jes. ad finem usque libri mera contineri vaticinia de futuris & consolationibus quidem. Verba subjicio: חזר על נבואותיו עתידות לפי שמכאן ועד סוף הספר נחמות (r) Si Kimchium quando illæ consolationes futuræ sint roges, illud feres responsum, implendas esse tempore Messia. כל אלה נחמות עתידות לימות המשיח (s) Id quod de nostro speciatim textu sectio tertia fufius edisseret atque distinctius. Nunc illud obtinuisse contenti, יראה de futuris agere, adeoque non posse non futuri & temporis & significationis esse, quippe quod, ut nostrates taceam, & Raschio & Kimchio & Al-

(q) Hoc encomio à C. LÉ. l. c. p. 102. ornatur.

(r) In Jes. XL. i. B. B. f. 482. Col. 3. l. 8. a. f.

(s) Ibid. col. 4. l. 3. a. f. conf. Abarb. in Jes. XL. f. 60. col. 2. l. 25.

Alschecho (t) aliisque non displicet, quid vox ipsa designet, in-
tentius paulo lustrabimus.

(t) In Jes. LIII. 10. cit. C. LE. l. c. p. 268.

VII. Formalem radici ראה significationem, nobis non mo-
rosè refragantibus, sed accumulatisimè concedentibus, nulli non
tribuere licebit. Diu illam ac studiosè quod inquirat, nihil est,
sponte suà Videre sese offert. Quamvis M. Sam. Boblio (u) for-
mam in Experiendo constituentem, hæc materialis, ceu vocat, &
specialis tantùm sit significatio. (vv) Illud autem nobis vicissim
veritate ita exigente largietur quilibet, non uno semper eodemque
sensu vocem Videndi radici ראה quando respondet, esse accipien-
dam. Etenim ראה multiplicis & ancipitis est significationis, nunc
proprie nunc improprie verò, prout visio modò mente modò oculis
peragitur. Quam ipsam quoque distinctionem Judæis recutitis
evidentia textuum extorsit. Agnoscunt sc. inter (x) כראה השכל
 ראייה בעין הלב (y) seu inter (z) ראייה בעין הלב
vel (aa) ראייה העין vel בראות הלב vel ראייה הלב vel ראייה העין
(bb) differentiam.

(u) Disp. XII. pro form. signif. §. 22. 23. (w) De quo inf §. 24.

(x) Michlal Jophi in Ps. 34. 9. (y) B. B. f. 721. col. 4. l. 4. 4. f.

(z) Michlal Jophi Ps. 34. 1.

(aa) Id Ps. 45. n. 2. Sam. 15. 3. Kimchi in Jes. 38. 11. Sic

בלב ראייה Mich. Jophi Jer. 2. 31. R. D. Kimchi BB. fol. 524.
col. 2. l. 43. Sic ראה בלב Mich. J. Gen. 42. 1. conf. Ps. 66. 18.

(bb) Lipman in Nizz. p. 92. ed. Hacks. l. 2.

VIII. Usitatorem verò suam significationem quando retinet,
vel simpliciter per sensum visus aut oculos aliquid præsens cogno-
scere denotat, (cc) construiturque alias cum ל 1. Sam. 16. 7. cum ב
Eccl. XI. 4. (dd) plerumque cum את 2. Sam. 24. 20. 1. Par. 21. 21.
aut absque omni casu ponitur Ps. 115. 3. Vel qualitatem simul
quan-

(cc) Gejer. Disp. pro Licent. §. 34. Flac. Clav. Script. part. I.
p. 1269. l. 12. ed. Bas. A. 1617. Jac. Martini lib. 3. de 3. El. c. 106. p. 652. 653.

(dd) Edm. Castell. Lex. Heptag. p. 3484.

quandam aut conditionem connotat. Juxta canonem : (ee) Verba quaedam non tantum usitatam significationem, sed etiam quandam ejus quasi qualitatem, adjunctum aut conditionem simul indicant. Conditio autem & qualitas, quæ involvi assolet, objecta quoniam sunt multiplicia, simplex esse nequit ac uniusmodi. Id quod cuiuscumque sit obvium, delibare quam pertractare malimus.

(ee) *Gloss. Gr. l. 3. c. 3. can. 14. p. 263. 265.*

IX. Objecta igitur aspectu quæ percipiuntur, vel afflicta sunt conditione, vel æquiori atque commodiori. Illa peculiarem pariunt commiserationem; hæc oblectationem. Quam tamen cum ἐπιχαρῆσανα semper esse junctam nullus dixerim. Obstat Ps. 37. 34. Ps. 54. 9. (ff) ubi nihil roboris maledicta invenit ἐπιχαρῆσανα, cum sancta solum justitiæ sapientiæque divinæ admiratio describatur, ab omni prorsus carnali affectu perpurgata.

(ff) v. Gejer. in ll. cc. p. 623. A. p. 964. C. add. in Ps. 58. 11. p. 1034. A.

X. Itaque רָאָה significat & Figere aliquo obtutum cum commiseratione Gen. 21. 16. XLIV. 34. Ex. 2. 11. Eph. 8. 6. & Summa cum voluptate intueri. Unde Lutherus non raro seine Lust sehen transtulit. (gg) Ps. LIV. 9. (hh) LIX. 11. CXII. 8. CXVIII. 7. Obad. v. 12. Mich. 7. 10. Diffiteri quidem non possumus, in locis, quæ citata sunt, omnibus רָאָה cum בְּ conjugi. Sed, ne generalem inde fingas regulam: רָאָה quotiescunque, objecto intuitus בְּ præfigitur tantum & semper subinfert oblectationem, cave. Exempla absque בְּ videsis Ex. 14. 13. 2. Par. 20. 17. Ps. XXXV. 21. XCI. 8. Thren. 2. 16. Et addito בְּ notat quandoque Frui, de quo postea, imò Videre cum radio Num. 11. 15. Respicere item benevolo oculo Gen. 29. 32. quibus Edm. Castellus l. c. Videre cum Lascivia ex Gen. 34. 1. superaddit.

(gg) *Conf. Luth. Post. Eccles. F. Epiphan. Flacius l. c. p. 127. l. 14. Gl. Gr. l. c. p. 265.*

(hh) *Michlal 7. in b. l. Vidit oculus meus sc. מַה שֶׁרָאָה*

XI. Sunt & aliæ quas radix רָאָה includit qualitates. Dantur videlicet objecta, quæ diutius ante oculos versari atque considerari merentur. Hinc est notio Considerandi vel Aspectandi

B

cum

cum morâ s. attentione. (ii) Atque hac adeo ratione **רָאָה** cum **הִבִּיט** atque **צָפָה** à quibus persæpè, perinde ac apud Latinos *Videre* atque *Cernere*, (kk) differt, (ll) paria facit. Equidem *rem perlustrare curioso fixoque lumine* quando designat, nunc cum **עָיַן** Ez. 44. 5. nunc cum **הִבִּיט** Ps. 33. 13 LXXX. 15. CXLII. 5. Job. 35. 5. copulatur. Sed & extra has constructiones idem, valere, evincunt Gen. 49. 15. Ex. 3. 3. (coll. Act. 7. 51.) 1. Sam. 24. 12. 2. Reg. X. 3. Eccl. 1. 14.

(lii) Petr. Ravanell. Bibl. S. P. 2. p. 828. b. ed. Gen. A. 1654.

(kk) Popm. Diff. Verb. p. 66.

(ll) Gejer in Ps. 33. 13. p. 513. C. & in Ps. 37. 32. p. 621. C. conf. 2. Reg. 3. 14.

XII. Sunt insuper *alia*, quæ absque timore ac indignatione conspici nequicquam possunt. Illa *visionem metu temperatam* vel ob excellentiam personæ v. g. Dei Mich. 6. 9. (mm) Ps. 77. 17. aut hominis in dignitate constituti Job. 29. 8. vel ob gravitatem judicii divini 1. Par. XXI. 16. 20 : Hæc *visionem cum ira* & *stomacho junctam* Ex. 2. 11. **וַיִּרְאֵהוּ אִישׁ מִצָּרוֹ** Ps. 112. 10. gignunt.

(mm) Locus hic si quis alius, maxime controversus est. vid. Raschi, R. D. Kimchi, Ab Esra. Nos Chaldaeum, qui **וַיִּרְאֵהוּ לִי** Luthetram & Flacium l. c. p. 1270. l. 24. sequimur.

XIII. Adjuncta quæ suo complexu fovet cœtera mitto, ad *impropriam significationem* pedem promovens, quam unâ devincire complexione liberum non est. Nec mirum. Quippe *Metonymicè* pariter atque *Metaphoricè* accipitur. Illo involuta *tropo* simili ratione ac reliqua *sensuum verba* (nn) *actiones* denotat *consequentes*. Et, si Flacio (oo) fidem habeas, aliquando **רָאָה** significat aliquid *Agere*, præsertim *cum Deo tribuitur*, utpote cujus cognitio otiosa est nunquam. Hæc iterum *actiones* non possunt non esse promotuum *visionem concomitantium* varietate *diversissima*. Quod si Deus intueri dicatur afflictionem. Ex. 3. 7. Ps. 31. 8. desolationem Dan. 9. 18. oppressionem Ex. 3. 9. & circum

(nn) Gejer. in Ps. 31. 8. p. 468. B.

(oo) l. c. p. 1269. l. 55.

cumstantiæ textus cum liberationis effectu, qui commiserationis excipit affectum, illud fieri doceant, ראה idem est ac *Prospicere alicui* aut *Curam ejus gerere, ipsumque succurrendo liberare*. Non admodum dispar, si Targum conferatur, loquendi formula 1. Reg. XII. 16. occurrit. Ubi ראה ביתך nihil aliud est, quam curam habe rerum tuarum, (pp) & à nostris abstinens, tuæ ipsius familiæ prospice.

(pp) Franc. Junius not. b. l.

XIV. Huc spectat, quod ראה præter aspectum simul involvat etiam rei visæ fruitionem atque usum plenarium. Adeoque est *Fruere*, nunc adjectivâ particulâ ב, quâ præter oblectationem, ceu notavimus, una etiam fruitionem importat. (qq) Ut Videre i. e. Fruere justitia Dei Mich. 7. 9. rebus bonis Psalm. 27. 13. CVI. 5. CXXVIII. 5. Eccl. 2. 1. luce Job. 33. 28. Sic in Hiphil: *Facere ut alius fruatur* bono Ps. 4. 7. & salute Ps. 50. 23. XCI. 16. Nunc absque eadem. Sic videre solem, Coh. VI. 5. VII. 11. lucem vel vitæ hujus Job. 3. 16. vel futuræ Psalm. 49. 20. (conf. Joh. 3. 16.) vel utriusque Ps. 36. 10. lucem magnam Jes. 9. 1. bona Job. VII. 7. IX. 25. Coh. III. 13. V. 17. VI. 6. Ps. 34. 13. Vitam Coh. 9. 9. Somnum denique Coh. 8. 16. (rr) Horum quidem exemplorum bene multa Glasius (ss) ad metaphoram pertrahit. Sed Videre metonymicè idem esse quod Fruere, tum ipsius Glasii, (tt) tum Gejeri (uu) verbis comprobo. *Fruitio* verò cum non unius ejusdemque sit generis, modò bonis fruimur, de quibus egimus, modò malis. Quapropter ראה quoque significat *Perpeti Afflictionem* Thren. 3. 1. Bellum Ex. 13. 17. Jer. 42. 14. Corruptionem Ps. XVI. 10. XLIX. 10. Famem Jer. 5. 12. & Gladium Jer. 4. 13. Mala Jer. 44. 17. Zeph. 3. 15. Ps. 90. 15. Mœrorem & Molestiam Jer. 20. 18. Mortem Ps. 89. 49. (Luc. 2. 26. Joh. 8. 51. Hebr. 11. 5.) Et in Hiphil *Perpeti facere s. Affligere alium* Angustiis Ps. 71. 20. Duris Ps. 60. 5. Quod postremum non est ut cum Junio ad Synecd. cogas. *Metonymia n.*

B 2

Antec.

(qq) Gejer in Ps. 27. 13. p. 418. C. (rr) conf. Ter. Heaut. Act. 3. scen. 1. 82. Cic. Ep. Fam. VII. 30. (ss) Rhet. tr. I. c. 12. p. 357. (tt) Gr. S. tr. 3. Can. 45. f. p. 368. (uu) in Psalm. 4. 7. p. 53. A.

Antec. pro Conf. in scripturis frequens est. Exemplo sit Ps. I. 6. ubi scire valet rem scitam approbare, amare, curare ac tueri (ww) Sic Audire est rem auditam intelligere Deut. 28. 49. Hinc Michl. Jophi : הכנה שמועה & in Psal. 78. 15. מבין שומע id est מכין.

(ww) Flac. Gl. Scr. P. II. p. 313. l. 44.

XV. Et quid notius est quam res, quæ cernuntur, apprimè præstabiles, adeoque perplacent, *Comprobantur* nec non *Celebrari*: *Intolerabiles* autem atque adversas *Impugnari*: *Æquitati* legibusque *repugnantes* *Pœnâ* affici: *Viles* denique sordidasque *Duci* *despicantur*. Datur hinc colligi cur ראה sit *Approbare* (xx) Deut. 12. 13. Jon. 3. 10. & appositâ negandi particulâ *Improbare* Thren. 3. 36. (yy) *Celebrare*, præsertim si Objectum sit Deus. Nam ראור הכורה הוא ההודאה והשבח לפניו (zz) i. e. *Videre Deum est eundem celebrare ac laudibus efferre*. *Debellare* s. *Audacter aggredi*. Modo in Hithpael additâ voce פניו 2. Reg. XIV. 8. 11. (aaa) modo hac neglectâ in Kal. 2. Reg. 23. 29. ubi כרתו אתו כרתו אתו (bbb) cum impugnasset sc. Josias, eum (Pharaonem Nechonem) & temerè quidem. Eodem hoc in significato יראה Job. 41. 26. accipi docet Magnif. Dn. D. Seb. Schmidius. (ccc) *Punire* Psal. X. 11. 14. (ddd)

(xx) Sic ו הורה approbavit. Psal. XI. 7. XVII. 2. (yy) *Que ad metaph. pro diverso considerandi modo non incommode retuleris*. (zz) Sic Exc. R. Saadias exponit Jes. 38. 11. citante & rationem hanc suppeditante R. D. Kimchio in Rad. p. 453. conf. Idem in B. B. f. 481. p. 2. l. 44. & Chald. parap. l. c. (aaa) Flac. l. c. p. 2269. l. 60. Gl. Rb. tr. I. cap. 19. p. 480. Buxt. Lex. min. p. 703. Sic Chald. בקרבן אפין נקבל conf. Raschi BB. f. 427. p. 2 l. 4. R. Levi 6. Gers. Ib l. ult. Kimchi Ib. l. 4. a. f. (bbb) RDK. in Rad. p. 453. Id. in B. B. f. 438. p. 2. l. 6, add. 2. Par. 35. 22. (ccc) Comm. in b. l. p. 1555. (ddd) Flac. l. c. l. 62.

XVI. *Contemnendi* tandem significatio ex modò dictis pronodimanat alveo. *Mercerus* quidem exempla hanc in rem producit Job. 41. 26. Cant. I. 6. sed repudiantur à Magn. D. Schmidio l. c. Non vindicaverim sanè Mercerus, neque mearum est virium Pala-

Palæmona inter tantos agere Viros. Illud dixerim, *pro Marce*
militare Raschium (eee) Rabagum (fff) Lutherum, Tremellium,
Piscatorem, Bohlium. (ggg) Et, si posterior attendatur locus Chal-
dæum לא תסתכלו בני לבזיון יתי, Raschium (hhh) *נא*
nec non AbenEfram. (iii)

(eee) *Bibl. Buxt. f. 837. p. 1. l. 17. 18.* (fff) *Ib. f. 836. col. 3.*
l. 23. af. (ggg) *Disp. 12. pro form. sign. habitâ Rost. 1637. S. 25. f.*
(bbb) *B. B. f. 840. p. 2. l. 14. af.* (iii) *Ib. col. 3. l. 14. 4. f.*

XVII. *Tentabo potius honestum Magn. Schmidii l. c. desi-*
derium, quo videndorum exemplorum Contemnendi notionem
voce נא exprimentium tenetur, si non explere, *tenire* saltem.
Non ad Ez. 28. 17. provocabo locum, quem non paucos huc trahe-
re jampridem notavit R. D. Kimchi, (kkk) sed *Psal. 22. 18. ren.;*
spero, conficiet omnem. Quem in dubium vocare plurimos ad-
jucundam potius visionem applicantes, non sum nescius. Verum
ut jucunda visio visionem, quæ cum contemptu fit, nequaquam tol-
lit, quinimo utraqve non raro conjungitur, sic *prævalet* tamen h. l.
aspectus à despicientiâ non alienus. Res in propatulo est, si inte-
ger consideretur contextus, & ex v. 7. חרפת אדם ובזיון עם
ex v. 8. לא ילעיגו לי כל ראי וזלעיגו לי ex v. 25. לא בזה
Jes. 53. 2. 3. Pl. 109. 25. accuratius conferantur. *Nec* ullâ ex parte
Evangelica *reclamat historia*, quin nobiscum potius facit, si ex
Matt. XXVII. v. 29. 31. ἐπέταξον αὐτῶν, v. 30. ἐμπύσαντες εἰς
αὐτὸν, v. 39. ἐβλασφήμουν αὐτόν: Ex Mare. XV. 19. ἐπέταξον αὐ-
τῶν, v. 20. ἐπέταξαν αὐτῶν: Ex Luc. XXIII. 35. ἐξμυστηρίζον,
v. 36. ἐπέταξον, quibus *Psal. 22. 19. vel* subjicitur *vel* antecedit,
probè expendantur. Hinc *Chaldeus Paraphrastes* sive R. Joseph
fuerit, s. alius, (lll) *non* male reddidit לא תסתכלו *In* *cujus* *sententiam*
tantisper facimus discessionem, dum meliora edoceamur. Et quis
non animadvertit tam נא Nah. 3. 6. (mmm) quam מראיהו
B 3 Lev.

(kkk) *B. B. f. 614. p. I. l. 6. af. in lib. Rad. p. 453. f.* (lll) *Hott.*
Cl. Scrip. l. I. c. 3. p. 259. (mmm) *Junius: Ut speculum. Sed Kimchi*
in Rad. p. 454. ענין טנוף ולכלוף Raschi & Kimchi b. l.
כובל ut stercus. AbEsr. B. B. f. 701. col. 3. l. 9. כטנוף ut inquina-
mentum. Forst. Diction. p. 755. ut visum i. e. monstrum

Lev. I. 16. invisa illa nomina resque despiciatissimas, à quibus visus abhorret, denominantia quam commodissimè hinc derivari. Sed elatus studio vereor ne fuerim longior. Erat autem difficile rem tantam relinquere inchoatam. Nunc *metaphoræ*, quibus רָאָה subjacet, *perpendenda restant.*

XVIII. *Translatio* autem hujusmodi, quæ & Latinis (nnn) non infrequens, fit & ad animum s. *mentis oculos*, quod supra attigimus, nunc exequemur. *Objecta* enim quandoque tantum feriunt sensus: quandoque *notitiam* insuper in nobis gignunt ad intellectum penetrantem. *Contemplationem* igitur *intellectus*, & non citra certitudinis quidem connotationem (ooo) *verbum* רָאָה à sensuum acutissimo petiunt *designat.* *Videre* nimirum aliquando non oculorum corporis est, sed *oculorum cordis solliciti*, quibus circumspicit, quod & quomodo faciendum sit, quod injunctum est. (ppp) *Generalem* autem רָאָה explorationis vel cognitionis quomodocunque factæ refert significatum. (qqq) Hinc *actiones mentis* tantum non omnes *describit.* *Cognoscere* quidem & *Animadvertere* Coh I. 16. 2. Sam. 15. 3. ubi רָאָה interpret. R. D. Kimchio (rrr) est רָאָה וְהָבִין. 1. Sam 26. 3. רָאָה quod v. 4. וַיִּרְעֵ. Hinc R. Lipman (fff) רָאָה per רָאָה החכמה intelligentiam rerum spiritualium explicat. Sic & *Majmonides* (ttt) ait: *Verbum* רָאָה de DEO sumptum non *intelligendum* de corporali visione, sed *apprehensione intellectus.* Quemadmodum & Græci Theologi Dei ὁρασιω per γινωσιω exponunt. (uuu) Sic & in N. T. *Videre* pro *Intelligere* Matt. II. 16. IX. 2. &c. *Respicere* porrò s. *In animo habere*, *Cogitare*, *Intendere* significat. Gen. 20. 10. Ps. 66. 18. Sic apud Rabbinos: רָאָה יוֹנָדֵד מֵה רָאָה יִתְכַרֵּךְ. *Quid intendit DEUS*
O.M.

(nnn) Gl. Rb. Tr. l. c. 12. p. 357. Fabri Thes. p. 511. 1017. In omnibus id fieri linguis asserit Flac. Cl. S. P. I. pag. 1269. l. 20.

(ooo) Gejer in Ps. 45. 11. p. 805. A. In Coh. I. 16. p. 33. in. cap. 2. 13. pag. 61.

(ppp) Seb. Schmid. in Jer. 51. 61. pag. 1055.

(qqq) Gej. in Dan. l. 13. p. 75. (rrr) In Rad. pag. 453.

(fff) in Nizz. p. 43. & 51. l. 1. (ttt) More Nev. P. 1. cap. 4.

(uuu) Hotting. Th. Phil. l. 2. c. 3. pag. 570.

O. M. *Quid in animo habuit Jonas* (vv vv vv) **לֹא בָּרָא** *Non in mentem venit DEO* O. M. *perdere totum mundum* (xxx) *Colligere praeterea ex certo signo* 1. Sam. 12. 17. *subinnuit. Quid? quod cum verba sensuum saepe decretum animi denotent, & antecedentia pro consequentibus ponantur, (yyy) בָּרָא est Prospicere & Decernere quid sibi faciendum sit, wol wissen was einem zu thun sey. Sollicitè itidem Conari ac Tentare versuchen und probiren. Jer. 5. 1. (zzz)*

(www) *Abarb. in Jon. f. 256. col. 3. l. 11. § 14. a. f.*

(xxx) *Mich. f. Gen. 7. f. 5. col. 1. l. 13. a. f.*

(yyy) *Schmid. in Jer. 7. u. p. 270.*

(zzz) *Id. in Jer. V. I. p. 157. l. 14. 15.*

XIX. *Ad sensus* (ב) *radix בָּרָא transfertur. Cujus duplex à Rabbiniis suppeditatur ratio. Aben Esra (aaaa) Doctor ille justitiæ, quo insigni encomio ob doctrinæ excellentiam à Kimchio maectatur (bbb) fieri illud autumat ob arctam socialemqve sensuum in eodem loco conjunctionem. Verba cito: בעבור היות ההרגשות נחברות במקום א' יחליפו זו בזו Exemplis roborare sententiam nititur tribus. ומהוק האור Eccl. 11. 7. & in quem commentatur Gen. 42. v. 1. וירא יעקב, subjiciens וירא istud per שמעתי v. 2. exponendum. Quæ & Raschii (cccc) in l. c. mens est. Si quæras ex nobis, quem tandem locum, qui communis sensuum sit sedes, Aben Esra indigiter, indicabimus eum multò libentissimè. Locum intelligit, qui fronti vicinus est Alteram רדק causam (dddd) מקום שעל המצח subministrat, (eeee) evenire illud suggerens, quia visus inter*

(aaaa) *B. C. f. 45. col. 3. l. 24. fol. 84. col. 3. l. 15. af.*

(bbbb) *in Ps. 19. 1.*

(cccc) *B. B. f. 45. c. 4. l. 13. af.*

(dddd) *B. B. f. 871. col. 3. l. 36.*

(eeee) *Sepher Scharaschim. p. 453.*

ter sensus reliquos maximè insignis est atq; illustris. Adscribo verba:
לפי שהרגשתי העין היא גדולה משאר ההרגשות
נשאלות שאר ההרגשות לה:

XX. Non obscure hinc colligitur *Rabbinis* eam esse mentem, *sensum unum pro altero in sacris adhiberi literis*, quinimo ראה אַque ac *Videre* apud Latinos (ffff) *ad sensus transferri omnes*. Id quod suis quoque suffragiis D. Gejer & D. Glasius comprobant. Hic (gggg) *A visu*, inquit, *qui acutior reliquis est sensibus, ad sensum in genere metaphora transfertur*. Ille (hhhh) *Verbum*, ait, ראה אַ *sensu Visus peritum commune est omnibus sensibus*.

(ffff) *Fabri Thes. ed. 1680. pag. 1018.*

(gggg) *Rb. S. l. c. p. 357.*

(hhhh) *Comm. in Ps. 16. 10. p. 215. A.*

XXI. *Nobis nihil hinc statuere certi, exemplis quando hactenus destituimur, licet. Ad Auditum ראה אַ transferri, adeoque Audiendi gaudere significatione ex Ex. 20. 15. (conf. Ap. I. 12.) Jer. 2. 31. (iiii) aliquo constat modo. Ad reliquos autem sensus, vel investigativos objecti absentis vel fructivos objecti presentis, utrum metaphora fiat nec ne, nobis nondum etiam satis liquet. Sunt qui (kkk) Olfaciendi significatum ex Gen. 27. 27. eliciant. Verum ראה אַ cum Chaldo per ראי & cum D. Glasio (llll) per הנראה Ecce, exponi satius esse duxerim. Ad Tactum præterea, sed fides sit penes Jac. Martini & Schindlerum ll. cc. transfertur, adeoque Sentire notat Jer. 44. 16. Sic יראה Junio est Sentit Jer. 17. v. 8. cui assentitur רדק (mmm) qui metaphoram agnoscens per יחוש ממנו transtulit. At verò*

(iiii) *LXX. ἀνασῆτε Luth. mercke auf Chald. Kimchi הבינו, vel propriam retinere amat Videndi significationem, id quod רשוי ע׳ facit. Conf. Michl. Jophi. Kimchi in Sep. Schar. p. 453. יי רדק רדק (kkkk) Jac. Mart. de 3. El. l. 3.*

c. 105. p. 652. רדק in Rad. p. 453. Schind. Lex. Pentag. pag. 1671. C.

(llll) *Gr. S. Tr. V. can. 15. p. 467. Forst. Dict. Hebr. p. 753. f. (mmmm) B. B. f. 542. col. 3. l. 3. a. f.*

quicquid hujus sit, assensionem cohibere malumus, quam sententiæ ejusmodi importunè insistere, quæ destruitur quam adstruitur facilius.

XXII. Una superest attingenda Radicis $\aleph$ significatio, ab recensitis aliquot non multum discrepans, de quâ inter Cl. M. Bohlium & nos haudquaquam congruit. Assignari significationem *Experiendi* nostræ radici, quæ ansam præbuit in disceptationem atque controversiam hæc vocandi, neutiqum abnuit. Idem nobis quoque longè persuasissimum, quæ in exemplis etiam maximam partem evictum est. Sive enim $\tau\omega$ *Experiri*, quod Latinis insolens non est, pro *Frui* accipias s. pro *Perpeti* aut *Tentare*, loca sunt in medium producta quæ id comprobent. Annuimus quoque quod $\aleph$ pro *experimentalis notitiâ*, adeoque instar *Deprehendere* usurpetur. Loca in promptu sunt Num. II, 23. Jes. 66. 14. Illud tantum in disquisitione positum est, *utrum illa formalis an materialis, generalis an specialis verò significationis nomine sit insignienda.* Pro formali eam reputat Cl. Bohlius. (nnnn) Nos, quamvis formales radicum significationes non magnoperè propugnemus, in $\aleph$ tamen facile admittimus, $\tau\omega$ Videre potius quam *Experiri*, si quærenda illa sit, hoc deberi nomen contendentes.

(nnnn) *Disp. XII. pro form. sign. §. 22.*

XXIII. Non nescimus, *quid formalis quidve materialis sit vocum expositio.* Jam pridem, *utraque quid sit*, exasciatâ, prout solet, *definitione constituit* Vir in sententiis argutissimus, in docendo atque edisserendo subtilissimus, in Ecclesiæ solatium atque seculi hujus gloriam natus Dn. Danbæuerus. Is (oooo) non succinctè minus quam distinctè: *Formalis, docet, terminorum expositio est, quam vox habet in statu absoluto, quam per se habet, & quæ ejus est definitiva ratio, abstracta ab omnibus materialibus. Materialis verò est, quam vox habet in statu restricto ad materiam, qualem ipsa subiecta materia admittit.*

(oooo) *Idea B. J. & M. C. pag. 157. B.*

C

XXIV.

XXIV. Jam fatemur, potuisse τὸ *Experiri* definitivam verbi nostri fuisse rationem, nisi multa obstarent incommoda & difficultates. Omnes enim טָגִי מִנְהָא significaciones *Experiendi* notione commode satis exhauriri asserere subveremur. *Agnoscit ipse Boblius difficultates non exiguas* §. 25. & quædam mediâ demum §. 24, per *Videre* nostrum ad *Experiri* deducenda non recusat. Nullâ Cl. Viro inferri injuriam locus, quem citavi, evidenter monstrat. Et miraberis §. 25. oculis ubi subjeceris, quomodo רָאָי quod *Stercus* notare concedit ad suam immediatè rapiat formam. Fingit & argutè quidem istiusmodi, quibus æquo carebit animo, has qui perlegerit meditationes. Tandem tamen vi veritatis agnitâ nobiscum, ad notionem *Despiciendi* ceu rem invisam atque odiosam, confugit. Accedit etiam illud, quod *faciliori negotio significata* radices omnia *memoria imprimantur*, si à *Videre*, notione famosiori atque usitatiore, deriventur cætera. Id quod nos esse assecutos non insolenter gloriabimur: Fieri autem posse, atque ita quidem ut vel nulla vel minor saltem vis Radici, quam tractamus, inferatur, nec temerè nec inconsideratè statuimus.

XXV. De רָאָי ac מִנְהָא actum est. Cramben bis coctam non apponimus. Nec minus quomodo טָגִי רָאָי Job. 37. 18. & מִנְהָא Ex. 38. 8. vasis objecta videnda referentibus *Videndi* competat notio patet omnibus. Ad הִרְאָתוֹ Deut. 14. 13, si attendatur animus, res in propatulo est. Nostra parum refert, cornicemne, unde proverbium: *Cornicum oculos configere*, cum Junio & Castello (*) vertas, an Vulturem cum Schindlero. (pppp) Sufficit avem designare, quæ à visus acumine nomen nacta est, adeoque qui à Junii versione steterit, εἶσμον expresserit accuratius. Dicitur enim ita teste רָשִׁי (qqqq) רָדֵק (rrrr) & procul dubio ex posteriori R.S. ben Melech (ssss) שְׂרוּאָה בְּיֹתֵר quia usque adeo acribus ac argutis pollet oculis, ut & procul dis-sita conspiciendo internoscatur.

Si

(*) *Lex. Heptag. p. 348r.*

(pppp) *Lex. Penta. p. 1674.*

(qqqq) *B. B. f. 206. col. 4 l. 3.*

(rrrr) *בְּסֵפֶר שְׂרוּאָה p. 454.*

(ssss) *מִבְּלֵל יוֹפִי fol. m. 39. col. 1. m.*

Si *Invisendi* significationem, quæ non malè Junius l. Sam. XV. 35. 2. Reg. VIII. ult. sensum thematis nostri exprimit, opponere volueris, nã tibi ipsi jam tum responderis. Quid enim *Invisere* aliud est, quam ire ad videndum alium vel instruendi vel condolendi, vel alterius etiam rei gratiã? Quare ad eam Videndi significationem, quæ conditionem adspectûs aut adjunctum connotari monuimus, oculos qui converterit, incertus non dimittetur.

XXVI. Unum est, quod, si aliud quicquam, *urgeri posse* inficias non iverim, sed à Bohlio posse pernego. Majoribus enim ille, quam nos, intricatum se deprehendet incommodis, qui omni sine controversiã ad Videndi notionem solito more se recepturus est, & eã demum mediante ad formale suum transgressurus. Ne diutius suspensã oratione B. Lectoris teneatur expectatio, vox, quam dico, הראיות est Esth. 2. 9. Quam inter ἀπαξ λεγόμενα referendam, tum sepes illa legis סיג לתורה Masora, tum ipsa Concordantiarum evincit inspectio. Apud Rabbinos vox hæc pervulgata est ac trita satis. Unde interpretatio, quæ ex radicis analogia petitur, valdè confirmatur. Indicat autem illis ראי Decens, Dignum, Conveniens, & sic deinceps in utroque genere ac numero, quod ecquã ratione cum Videre consentiat non immerito dispicitur. Enimverò expedita res est omnis, siquidem per metonymiam ראוי cum Approbandi congruere notione sit demonstratum. Itaque הראיות (tttt) est quæ videbantur, quæ omnium suffragio atque judicio approbantur, adeoque concedi Estheræ reginæ titulo coronandæ conveniebat.

(tttt) Forst. Diction. p. 754. Ut darentur ei Visendæ, alii: Speciosæ, spectabiles, formosæ.

XXVII. Atque hæc ad eò fuissent quæ ad vocem ראוי vel necessaria vel digna saltem notata sunt visa. Sitim quoque suam hisce si non expleturum, paulisper tamen depulsurum fuisset confisus, qui non nimium curiosus voluntatem, cum vires selectiora proferendi desint, probat. Verum enimverò sunt qui, novo injecto scrupulo non parum afferant moræ, qui, ni nunc eximatur, pungere alios atque stimulare, nobis quoque ipsis in Sectionibus reliquis offendiculo esse, posset non mediocri. Qvip-

pe *Judaorum quidam* ægrè ut faciant Christianis, illud imbibe-
runt opinionis commentum, quod ipsa tamen textus connexio
delet, *nonnisi viventi* semenque ante mortem videnti **יראה זרע**
tribui posse. Hinc **יראה** ad vitam quæ mortem ejus, de
quo agitur, antecedit, coarctant. Abarbanel ad vocem **יראה**
perspicuè satis hoc exhibet commentitium (uuuu) **פירושן**
נאמרה יראה בחייו וכימיו זרע ובניו לבניו
Sed sui denuo immemor, quod huic admodum familiare est, ob-
jicit illud, quod de Josia dum exponit, liberali largitur manu.
Etenim eandem vocem v. ii. repetitam ad animam & in futuro
quidem mundo præmiis decorandam transfert. (vv vv vv vv)
Non dispari modo Alschech (xxxx) ad **יראה** nostrum **בחייו**
addit. Sed *duo reponimus verba*; Videbit semen è terra vi-
ventium excisus, & postquam **נפשו אשם** adeo-
que post mortem atque resurrectionem inprimis.

(uuuu) In Jof. 53. f. 78. col. 4. l. 34.

(www) F. 81. col. 3. l. 11.

(xxxx) Cit. C. L' E. l. c. p. 271.

XXVIII. Nunc tandem *hoc* quoque impedimento, quam
feri potuit paucissimis, *remoto*, voce **יראה** *relictâ* ad **זרע** *per-*
gimus, paucioribus, quandoquidem potissimum controversa sectio-
ni, reservantur ultimæ, *defuncturi* **זרע** aut quod semel ad Chal-
daorum morem (Dan. 2. 43.) occurrit **זרע** Num. 11. 7. formæ **נטע**
Jof. 5. 7., nec verbum nec particula, sed *nomen est & penacutum*
quidem, quod in confesso est apud omnes, *sub unâ terminatione*
substantivum. Idque, cum nec statum suffixum 1. Sam. 20. 42.
Gen. 3. 15. Gen. 1. 11. &c. nec constructum 1. Sam. 1. 11. 1. Reg. 11.
39. 2. Reg. 11. 1. XVII. 10. &c. nec **הנה היריעה** vel in
libris Metricis Psalm. 126. 9. vel Profaicis Gen. 38. 9. Am. 9. 13. &c.
respuat, imo pluralem 1. Sam. 8. 15. formet, *appellativum*, & h. l.
quia nullus sequitur genitivus, nec aliud cum quo construatur,
absolutum. Speciem si spectes, *derivativum*, sin figuram consi-
dere, *simplex est idque perfectum*. Si quidem solis constans lite-
ris radicalibus solâ vocalium mutatione propagatur à *radice*
זרע. Cujus utrum formale sit, *Seminavit, Exeruit*, nec ne, no-
strum

strum nunc quidem animum non habet sollicitum, propterea quod nullam eam gratiam litem Cl. Bohlio (y y y y) movere instituimus.

(y y y y) *Disp. 3. pro form. sign. 5.*

XXIX. Numerum si quæras, *singulare est*. Sequitur autem illud modò relativum *singulare 2. Sam. 7. 12. I. Par. 7. 11. modò, quoniam collectivum est, plurale. Gen. 15. 13. Sic & verba nunc singularis Num. 14. 24. Ps. 37. 28. &c. nunc pluralis numeri Jes. 45. 25. Jer. 31. 36. &c. adjiciuntur. Argumentum autem inde nectitur nullum, quo singularis numeri esse tantum satis firmè adstruatur. Repugnat עֲרֵי I. Sam. 8. 15. quod, quamvis Jod auferendum, ac per incuriam alicubi fit, (zzzz) impiè pronuncias veris, ++ tamen in - : violenter alias commutandum Gen. 9. 9. plurale esse clamat. (aaaa) Si testes de domo producere licet, prodeat *lingua Syriaca* non impubes antiquissimæ hujus matris filia, & nihil repugnare quo minus Orientalibus pluralis à עֲרֵי sit formatus, suo comprobet exemplo. Matth. 13. 32. Videntur ergò illi minimè *linguarum Or. gnari*, sed sanè nimio plus os suum perfricuisse, qui eo usque impudentiæ dicam an imprudentiæ sunt progressi, ut nulli vererentur actum à Spiritu veritatis Paulum nefandi atque detestandi *insimulare criminis, ac si fallaci conclusiuncula Sophistas imitatus Galatis imposuisset*. Hieronymus atque Judæi, Flacio (bbbb) & Ravanello (cccc) testibus, Paulum arguunt, quasi ex voce עֲרֵי Gen. 12. 7. XV. 5. sophisticè ad Gal. 3. 16. sit argumentatus. עֲרֵי, inquirunt, *numerum habet tantum singularem*. Flacius non satis liquere respondet, nec probari posse עֲרֵי in plurali planè non fuisse in usu. Idem reperit Ravanello, quod *magno mihi ignorantia Hebraearum literarum indicio est ac argumento*. Torquentur ergo, & Paulum excusaturi cum exculatione errant & improvidè impingunt. *Integer in Talmude tractatus*, quoniam סֵפֶר s. sex partium Talmudicarum prima, libros continens undecim, עֲרֵי *inscribitur*.*

C 3

Ex

(zzzz) *Sebindl. Lex. p. 505. ed. Han. 1612.*

(aaaa) עֲרֵי *in Rad. p. 130. (bbbb) P. l. Cl. Scr. p. 1118.*

(cccc) *Biblioth. S. P. II. p. 578. b. m.*

am is sibi persuasum habebit, qui tum ipsa rerum monumenta, tum Gal. 3. 28. secum reputaverit. Exemplis tuebimur deinceps, modo cujus casus h. l. ץִיִּי sit, & alia item præmiserimus, pro integra adhiberi posteritate, quæ seqviori non magis quam digniori carere sexu potest.

(eeee) Pagn. lib. 2. Gr. cap. 2.

(ffff) Scherz. Anti-Bell. Disp. 15. Obj. 6. p. 679. Glass.
Disp. de Protev. §. 60.

(gggg) Cit. Amama Antib. Bibl. l. 2. p. m. 325. seq.

(bbbb) B. B. f. 500. col. 4. l. 15. a. f.

(iiii) f. 106. col. 4. l. 7. a. f.

XXXI. Casus quidem diversarum terminationum Hebraei agnoscunt nullos, sed è structurâ sermonis, inprimis è coherencia aut separatione vocum per Accentus dijudicandi sunt.

(kkkk) Non secus atque casus quidam similes apud Latinos, ut Genitivus & Dativus in æ, Dativus & Ablativus quarundam declinationum, tres casus similes Nominum generis neutrius, & alii, quos sola syntaxis discernit. Particulis tamen quibusdam, sed parum certis, (llll) casus discernunt. Nostro in loco nulla licet particula sit adjecta, ipse tamen Grammaticus nexus, quem promovet Accentuatio, per Accusativum commodè reddi docet. Solet alias Accusativo post verbum activum adjici particula ׀א, quæ tamen in locis hujusmodi minus obscuris vicissim removetur. Juxta regulam (mmmm): כשהרבר מבואר: הספיקו בלא זכר את: Et si cui singulis vocem præsentem ponderare momentis esset volupe, non inconsultè aut fortuitò He prætermitti emphaticum intelligeret. Speciosam sanè hujus rei haud mentitur causam, qui propterea omitti asserit, quod suam exere vim agrè potuisset. Neque enim certum aliquod semen v. g. gens Judaica, semen illud falsitatis Jes. 57. 3. 4. denotatur

(kkkk) Wasm. Gr. Hebr. cap. 3. R. 19. memb. 6. p. 67.

(llll) Buxt. Thes. l. 1. c. 8. p. 74.

(mmmm) Mich. J. in Jes. 64. 1. fol. m. 109. col. 2. l. 7. in
Ps. 78. 47. fol. m. 179. col. 3. l. 1.

notatur, sed ex Judæis æque ac gentilibus ad pastorem eundem congregandum. Videlicet. Act. X. 34. seqq. Eph. 2. 13. &c. Verum enimverò satis jam satis Grammaticis tribuimus tricis, quas, cum omnibus non sint ad palatum, prolixius persequi non allaborabimus, significationem potius ipsam investigaturi.

XXXII. ערר igitur, vox quod propriam attinet significationem, obvia omnibus, est id, in quo per continuatum tempus propagatur & conservatur animatorum species. Sive planta illa fuerint v. g. granum herbæ Gen. I. 29, nucleus arborum Gen. I. 11. 12. (nnnnn) quod utrumque terræ commissum productionis aliis in eadem specie individui principium est materiale. Sive bruta Jer. 31. 27. sive homines tandem Lev. XV. 16. seq. Hebræi triplicia quidem plantarum numerant semina (00000) ac flammæ semina Virgilio (ppppp) relinquunt concoquenda. Qui brachium inter germanas טרר ערר significationes eâ retulerit gratiâ quod LXX. illud interpretes per τὸν ὄμωον Hier: per brachium Mal. 2. 3. perperam verterunt, suo id fecerit periculo, quod non potest non cæcos sequenti duces imminere præsentissimum. Eodem prorsus jure cum LXX. multò magis cæcutire, quam irretortis oculis ipsum intueri textum volentibus, pro verbo notitia poterit nostrum nomen ex Hag. 2. 19. haberi. Nos, cum probè sciamus, LXX. Bibliis non punctatis fuisse usos, quod cum alia multa, tum Ps. 2. 9. indice quasi digito ostendit, per errorem utrobique esse lapsos agnoscere malumus, quam in eundem rapti errorem adulterina propugnare. Illic ערר, qui lapsus puncta ubi adempta sunt perquam facilis est; hîc accedente per descriptorum fortasse incuriam literarum insuper mutatione עררר ἐπιγνωσθήσεται, ceu Lev. IV. 23. 28. scriptum reperitur, legisse videntur. At hinc textum esse depravatam, quisquis tandem fuerit, nequiter exculpserit.

(nnnnn) Vid. in h. l. Sepher Schar. p. 130.

(00000) Quæ sint docet Buxt. Lex. Rabb. p. 693.

(ppppp) Virg. lib. 6. Aneid. 2.

XXXIII.

XXXIII. *Metonymicè* porrò vox, quam dicimus, sæpè pro re animatâ è semine isto productâ sumitur. Pro *Frumento* quidem Gen. 47. 19. Hag. 2. 19. ubi Chald. עֲבוּרָא. Pro *filiis* Gen. 4. 25. & collectivè (qqqqq) seu una per Synecd. (rrrrr) pro liberis & posteritate, Gen 12. 7. XV. 5. I. Sam. 2. 20. Ps. 37. 25. &c. *filiis ac filiabus* Lev. 18. 21. XX. 2. coll. 2. Reg. 23. 10. Psal. 106. 37. Jer. 32. 35. quod & apud profanos fieri docet Pfochenius, (sssss) Quare זרע à Targum בר Gen. 4. 25. I. Sam. I. II. זרע Gen. 15. 3. בנין Gen. 19. 32. XXIV. 60. XXVIII. 13. Ps. 37. 25. 28. בנין ובנין Jes. 53. 10. & alibi transfertur. Consuetâ quoque scripturæ phrasi pro *genere & prosapiâ*, unde quis oriundus est, זרע usurpatur Ez. 17. 13. Est. 6. 13. Esr. 2. 59. Sic & Lucretius lib. 2. 198. *Cælesti sumus omnes semine nati.* Et, quando tempus, quo terra gremio subacto atque mollito sparsum excipit semen connotat, *Sementis* est Gen. 8. 22. Pro *agro synecdochicè* I. Sam. 8. 15. accipi auctor est Schindlerus, (ttttt) cui קרר ex v. 14. pondus addit (uuuuu) Attamen communior Rabbinorum opinio est, ad quam & Chaldaeus inclinare videtur *de agrorum potius proventu* intelligendum esse. Ita Joh. Forsterus (vvvvv) *Saca* latinè reddidit.

(qqqqq) *Gl. de Protev. S. 30.*

(rrrrr) *Id Rh. S. Tr. I. c. 1. p. 210.*

(sssss) *De pur. N. T. p. 139.*

(ttttt) *Lex. Pentag. ed. Hanov. 1612. p. 505. B.*

(uuuuu) *B. B. f. 300. col. 1. l. 4.*

(vvvvv) *Dict. Hebr. ed. Bas. 1557. p. 243. III.*

XXXIV. *Metaphoricè* tandem nunc pro opere bono (xxxxx) vel *elemosyna*, nunc pro iis qui alium ceu Patrem colunt ejusdemque insistent vestigiis &c. v. g. *auditoribus* doctrinam alterius amplectentibus &c. adhibetur. Posterius quarta enodatè proponet Sectio. Controversiam, quæ alias constitui solet, *utrum*

D

per

(xxxxx) *Gejer. in Cob. XI. 6. p. 432.*

per nomen collectivum unicū possit intelligi individuum, nec ne, nunc enucleare non ita judicamus necessum. Institutum quippe nostrum à Jesaia copiosum intendi semen statuentium illa parum adjuvat. Cupidos erudita hujus litis lectores ad Glasium (yyyyy) Flacium (zzzzz) & Ravanellum, (aaaaaa) cum alii non sint præstò, velimus ablegatos.

(yyyyy) De Protev. §. 30.

(zzzzz) Clav. Scrip. P. I. p. 117.

(aaaaaa) Bibl. S. P. 2. p. 577.

XXXV. His ergo, quantum sufficit, perlustratis, vix est ut transversum ungvem à Lutheri versione omni laude dignissimā discedamus. Illud potius, quod nonnemo ait, grata recordatione renovans; Ubi Lutherus bene, ibi nemo melius, Versionem hanc: So wird er Saamen haben / quin conferam cum præstantissimis, dubitare vix possum. Ad vocum tamen emphasin prolixius enodandam ex cæteris, quas produximus, significationibus aliquas commemorare, nobis, spero item Luthero, non invitis licet. Iis ut credam facile adducor, qui subinnui summā cum oblectatione suum esse semen *Οσάυθρωον* visurum contendunt. Christus enim post superatos mortis dolores Act. 2. 24. non secus atque mulier superatis partus doloribus cum gaudio suam intuetur sobolem. Agnoscendi quoque interpretatio non ineptè huc quadrat, si Joh. X. 14. &c. in subsidium vocaveris. Commiseratione præterea capi, quinetiam frangi misericordia Christum, intuentem vel inediā suos consumi vel siti discruciarī vel aliis denique quibuscunque modis excarnificari, quater Matheus cap. IX. 36. XIV. 14. XV. 32. XX. 34. & Marcus Cap. I. 41. VI. 34. VIII. 2. IX. 22. semel Lucas VII. 13., ut nihil quicquam in animis resideret dubii, sollicitè consignant. Exaudit denique, si Audiendi attendatur notio, seminis sui preces, laudabiliter ac honestè peracta approbat, flagitiis autem contaminata ducit despiciatui &c.

XXXVI.

XXXVI. Paucis **פְּרֻעַת** per *Fruetur* exponimus, & **פְּרֻעַת** per metaphoram ductam à semine per metonymiam *posteritatem* significante accipi statuimus. h. f. *Christus*, quod ex Sectione tertiâ inibi non hîc probandum præsupponimus, heros ille redivivus, mortis domitor ac inferni victor longè gloriosissimus, postquam posuit se ipsam reatum anima ejus, non *videbit* corruptionem Psalm. 16. 10. Act. 2. 27. XIII. 35. sed *ut* vivus suam sibi collegit ecclesiam adeoque *vidit*, sic præcipuè ad Patris dextram confidens, misso Spiritu suo, per Evangelii verbum multos progignet filios & *videbit i. e. fruetur suo semine*, non per naturalem generationem propagato, sed semine, quod ipsi serviat Psalm. 22. 31. ideoque *spirituali* & regenito per semen verbi divini incorruptum 1. Pet. 1. 23. morteque omnium terrimâ & crudelissimâ comparato, *discipulis* nimirum veritatem doctrinæ cœlestis sectantibus, & *fidelibus piisque* in genere *omnibus*. Id quod factum esse ipsa rerum clamant monumenta, clamat experientia, clamat prophetiæ complementum atque

FINIS.

Ad

Ad CL. nec non doctissimum
DN. M. GERHARDUM
MEIERUM, Hamburg.

Amicum, Fautorem & Convictorem amatum
pl. æstimatumq;, contra Judæos ex Judæis publicè ex
cathedrà B. LUTHERI disputaturum &c.

Προσφωνησις.

זרעו של משיח ;

 Titulo ergò hocce insignitus, & rectè,
quatuor ipse incisus Sectionibus distinctis, omnia
doctè conscriptis, de SEMINE MESSIÆ,

יהב *Tractatus tuus,*
Cl. & Doctissime Dn. M. MEIERE, dum prodit: non
possum non facere, ut Tibi quidem de profectibus in Theo-
logia, nec non presertim in Lingv. Orientalibus; Bono pu-
blico verò & reipublicæ literariæ ideò binis bonis verbis &
ex animo ורב בלא לך ולב gratuler: Donec plura & me-
liora, absq; dubio, sequentur. Ita enim auguror: quod
presens hic quidem ingeniosus & pertinax arguit labor il-
le: Faxit ita, & studiis tuis ex alto porrò benedicat Al-
tissimus! Auguror, & fiet tandem (repeto voveoq; ex ani-
mo)

Tuteq; ut olim

Cum laude ut doctis annumerere Viris.

Scrib. Witteberga ταχιστα & inter alia d. X. Febr. Anno
M DC LXXXVI.

T. ex asse

ANDREAS SENNERTUS, P. P.
Academ. Sen. æt. cad. LXXX.

A
m
e,
ia
E,
s,
m
u-
s
e-
nd
il-
ll-
i-

05 A 1551

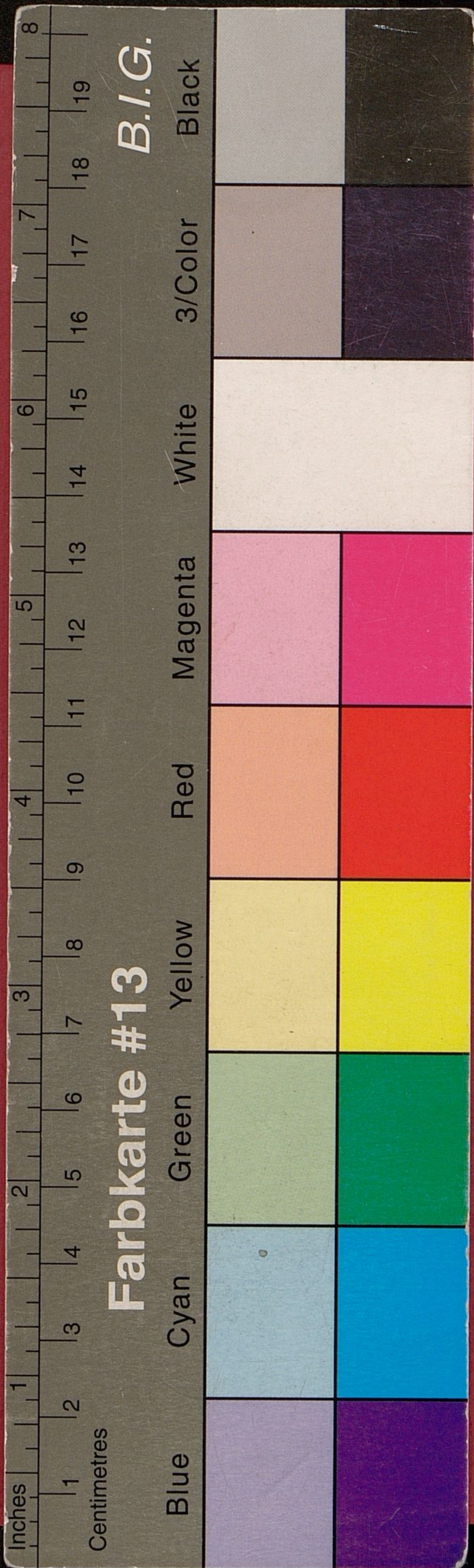
ULB Halle 3
003 779 343

VDM

דרכו של משיח

f.
De

vid. disp. 34.

SEMINE MESSIÆ,
ex Jef. LIII. com. 10,

ידעה זרע

CONTRA JUDÆOS
EX JUDÆIS
DISPUTATIO PRIMA,

Quam

Inclytæ Facultatis Philosophicæ indultu
PRÆSIDE

Plurimum Venerando Collegii sui & Academia Seniore
VIRO Excellentissimo, Nobilissimo, Amplissimo,

DN. ANDREA SENNERTO,

LINGVAR. ORIENT. PROF. PUBL. ORDINARIO,

Dn. Hospite atq; Patrono suo atatem devenerando,

Publicæ submittit ventilationi ad d. Febr.

Anno c1o 1oc XXCVI.

RESPONDENS

M. GERHARDUS Mejer / Hamburg.

In Auditorio Majori.

WITTENBERGÆ,

Typis MATTHÆI HENCKELII, Academ. Typogr.